

Visie op Kindcentra in hun Omgeving

Een kindcentrum biedt een betekenisvolle omgeving voor kind en buurt. Maar hoe geef je dat vorm? Tijdens een inspirerend symposium gaven vertegenwoordigers van brancheverenigingen uit het onderwijs en de kinderopvang hun visie op de rol van kindcentra in hun omgeving.

Deelnemers:

Ad Vos	bestuurder Vereniging Netwerk Kindcentra
Vincent van der Veen	IVN Natuureducatie
Marco van Zandwijk	kenniscentrum Ruimte-OK
Marijke Kieboom	directeur basisschool De Vaart
Bart van Kampen	architect en partner bij De Zwarte Hond
Freddy Weima	voorzitter PO-Raad
Emmeline Bijlsma	directeur Brancheorganisatie Kinderopvang
Loes Ypma	voorzitter Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang

Elk kind heeft ontwikkelrecht. De beste plek om dat ontwikkelrecht vorm en inhoud te geven, is een kindcentrum

Ad: “Ken Robinson, een bekende pedagoog uit Engeland zei ooit: ‘in de basisschool wordt de creativiteit van kinderen om zeep geholpen’. Ik denk dat dit helaas waar is. We doen allemaal ons uiterste best om zo goed mogelijk ons werk te doen, maar in feite zijn we bezig om machientjes te maken en niet om het beste uit kinderen te halen. We zijn niet bezig om kinderen zich vrijuit te laten ontwikkelen zoals ze zijn en zoals ze kunnen worden. We moeten daarom niet langer uitgaan van systemen, maar uitgaan van de behoefte en de nieuwsgierigheid van het kind. Als we dat op een goede manier doen, dan gaan we vanzelf anders kijken naar de leerstof en naar de ontwikkelomgeving. Ik ben dan ook een warm voorstander van samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs. Vanuit de Vereniging Netwerk Kindcentra pleiten wij voor fusie van kinderopvang en onderwijs tot één organisatie. Dan heb je één visie, één missie, één leiding en één strategisch beleidsplan. Dan kun je een gebouw laten ontwerpen dat daar helemaal op afgestemd is. Een gebouw waarin kinderopvang en onderwijs geïntegreerd zijn.”

De huidige normen en budgetten zorgen voor een intensieve kindhouderij die de natuurlijke ontwikkeling van kinderen schaadt

Vincent: “De normen die zijn opgesteld voor de leeromgeving van kinderen deugen niet. In de buitenruimte hebben kinderen in Nederland gemiddeld recht op 3 vierkante meter, voor vrije

vlr: Emmeline Bijlsma, Loes Ypma, Ad Vos, Freddy Weima en Sibbo Arbeek

uitlooptippen is dat 4 vierkante meter. Die ruimte hebben kippen minimaal nodig om hun natuurlijke gedrag te vertonen. Krijgen ze die ruimte niet, dan worden ze dik, zakken ze door hun pootjes en gaan ze naar elkaar pikken. Als je dat vertaalt naar

“De normen die zijn opgesteld voor de leeromgeving van kinderen deugen niet”

kinderen, dan zie je duidelijke overeenkomsten. Kinderen ontwikkelen zich motorisch steeds slechter, ze hebben steeds vaker last van overgewicht en bijziendheid. In de ontwikkeling van kinderen gaat duidelijk iets niet goed. Wij leren kinderen op vroege leeftijd om stil te zitten op een stoeltje achter een tafel, maar dat is niet hun natuurlijke gedrag.

Gelukkig proberen steeds meer leerkrachten dat te veranderen, al sluit de leeromgeving zoals we die kennen daar niet echt op aan. Bij IVN Natuureducatie zeggen wij: ‘de buitenruimte is het best geventileerde klaslokaal. Daar kunnen kinderen echt tot bloei komen. Helaas zien we in Nederland nog steeds een focus op het gebouw. De buitenruimte is vaak krap, net als de budgetten hiervoor. Een stenen woestijn is nu eenmaal goedkoper in beheer en onderhoud. De wens voor betere ruimtes is er wel, maar de doorvertaling naar IHP’s, budgetten en regels nog niet. Wij zien nog steeds dat er ondanks alle goede bedoelingen scholen gebouwd worden die de ontwikkeling van kinderen niet goed ondersteunen.”

De school heeft als gebouw geen bestaansrecht meer, nodig is te denken vanuit een basisinfrastructuur voor kindontwikkeling

Marco: “Het zijn veranderende tijden waarin we met heel veel vraagstukken te maken hebben. Het wordt hoog tijd om die vraagstukken met elkaar te verbinden, waarbij we de activiteiten rondom kinderen centraal stellen. We moeten niet langer denken in scholen en onderwijsbestemmingen, ▶

maar in diensten in het sociaal domein waar het onderwijs deel van uitmaakt. Als je op die manier naar de opgave kijkt, dan kan er opeens veel meer. Dan wordt de opgave misschien wel complexer, maar daarmee kunnen we de maatschappij, het kind en zijn ouders echt een dienst bewijzen. Dat vraagt om ontschotting. De kunst is dan ook om iedereen over zijn eigen schaduw heen te laten stappen. We moeten de diensten rondom het kind en de ontwikkeling en nieuwsgierigheid van het kind centraal stellen. Volgens mij krijgen we dan heel mooie gebouwen en leeromgevingen. De beleidsmakers moeten inzien dat dit echt het perspectief gaat geven waar we allemaal naar op zoek zijn. En dat is niet uit te drukken in geld, maar wel in maatschappelijk rendement. Ik zie in het IKC De Vaart, waar we vandaag te gast zijn,

een bevestiging van mijn overtuiging. Dit is wat mij betreft geen school, maar veel meer dan dat. IKC De Vaart heeft echt een buurtfunctie in de wijk.”

IKC De Vaart is een groots gebouw, maar kleinschalig in beleving

Marijke: “Ik ben directeur van Basisschool De Vaart en trots gebruiker van het IKC. Dit gebouw bruis van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat. We hebben binnen het centrum vijf kernpartners waarmee we samen IKC De Vaart vormen. De bibliotheek en centrum Jeugd en Gezin horen daar ook bij. Prachtige ondersteunende organisaties die kinderen en hun ouders zo goed mogelijk helpen bij het ontwikkelen. Daarmee kunnen we gezinnen en buurtbewoners de zes O's bieden die wij belangrijk vinden. Aan de gebruikelijke 5 O's - onderwijs, opvoeding, ontwikkeling, opvang en ontspanning – hebben we de O van ontmoeting toegevoegd. Het IKC is echt een ontmoetingsplek in Ter Aar. We bieden een mooi breed aanbod voor alle kinderen en hun ouders en grootouders. We hebben daarbij speciale aandacht gehad voor de buitenruimte. Daarvoor hebben we goede afspraken met de gemeente gemaakt. Zij hebben een prachtige buitenruimte

te maken. Ik ben daar absoluut geen voorstander van. Elk kindcentrum is uniek en moet er anders uitzien. Elk gebouw, of het nu een school is of een kindcentrum heeft een eigen plek in de wijk. De context van die plek is bepalend voor de school en voor de leeromgeving. We moeten altijd rekening houden met de plek waar het gebouw staat. Dat hebben we bij het ontwerp van IKC De Vaart ook

“Een kind kan zijn jeugd nooit meer overdoen”

nadrukkelijk gedaan. Dat is een groot gebouw op een klein terrein. We hebben daarbij heel bewust geprobeerd om dit grote gebouw vorm te geven naar de schaal van Ter Aar, naar de schaal van een klein dorp. Daarnaast is het heel belangrijk dat je een kindcentrum ontwerpt samen met de gebruikers. Die specifieke identiteit moet je in het gebouw tot uitdrukking laten komen. Dan voelen de gebruikers zich veel meer onderdeel van de gemeenschap, van de community. Uiteindelijk zijn we allemaal anders, ook als groep.”

Kindcentra dragen positief bij aan de grote opgaven in de onderwijssector

Freddy: “Kindcentra zijn heel belangrijk bij het realiseren van onze strategische doelen. Ze zorgen voor meer kansgelijkheid omdat er al vanaf heel jonge leeftijd aandacht is voor de kinderen. Daarnaast leveren kindcentra ook een positieve bijdrage aan de arbeidsmarkt. Combinatiefuncties kunnen bijvoorbeeld een oplossing bieden voor de personeelstekorten die we allemaal kennen. De PO-Raad is dan ook groot voorstander van kindcentra en werkt nauw samen met de organisaties die hiermee bezig zijn. Het thema huisvesting is helaas door de politiek decennialang verwaarloosd. Het gaat niet goed met de huisvesting. Er wordt al jaren te weinig geïnvesteerd en er is veel achterstallig onderhoud. Het is daarom belangrijk dat dit thema prominent in de verkiezingsprogramma's komt. Ook in relatie tot de ontwikkeling van kindcentra. Vandaar dat ik erg blij ben met het boek Kindcentra in hun Omgeving. Een boek vol inspirerende voorbeelden waar ik zeer benieuwd naar ben. Het is goed dat we met z'n allen aan dit soort belangrijke onderwerpen aandacht besteden.” ▶

ingericht met een tiny forest, een moestuin en kippen en konijnen. Zo kunnen we kinderen laten opgroeien in een natuurlijke omgeving. We hebben daarnaast een mooie verbinding met de voetbal- en tennisvereniging en kunnen gebruik maken van de sportvelden. Al met al hebben we iets prachtigs gerealiseerd in Ter Aar waar we heel trots op zijn. Dat klinkt misschien gemakkelijk, maar het was een hele puzzel om op dit kleine stukje grond dat allemaal voor elkaar te krijgen.”

Elk kindcentrum is uniek. Daarom moet elk gebouw er anders uitzien

Bart: “Ik hoor steeds vaker een roep in ons land om scholen meer te standaardiseren, meer hetzelfde

Kinderopvang moet voor iedereen toegankelijk zijn

Emmeline: “We werken toe naar een stelsel waarin kinderopvang bijna gratis wordt, maar wel alleen voor kinderen van werkende ouders. Bij de *Brancheorganisatie Kinderopvang* zijn we bang dat dit ten koste gaat van de kinderen van ouders die niet werken. En dat zijn nou net de kinderen die de kinderopvang het hardst nodig hebben. Dat houdt me heel erg bezig. Daarnaast baren de personeelstekorten in de kinderopvang mij grote zorgen. We zien dat het werk zwaarder wordt en de werkdruk hoger. Mensen hebben echt behoefte aan perspectief. Daar werken we met man en macht hard aan en we proberen dagelijks meer mensen naar de kinderopvang te krijgen. In onze ogen is kinderopvang het belangrijkste wat er is. Het biedt de basis aan kinderen. Het is heel belangrijk dat ieder kind daarvan kan genieten.”

We moeten er echt samen de schouders onder zetten

Loes: “Een kind kan zijn jeugd nooit meer overdoen. Wij volwassenen hebben dan ook de verantwoordelijkheid om dat goed te organiseren en kinderopvang speelt daarin een belangrijke rol. Het is voor kinderen goed als ze na schooltijd een bekend gezicht zien. Daar kunnen we echt het verschil maken. Niet alleen voor de kinderen, maar ook voor de ouders. Vandaar dat we er samen de schouders onder moeten zetten en samen prachtige gebouwen moeten realiseren. Ik zie het echt als maatschappelijke opdracht om in gezamenlijkheid voor ieder kind een goede start te organiseren.”

We staan aan de vooravond van een paradigma shift

Ad: “Wie durft nu eindelijk eens het faillissement uit te spreken over het onderwijssysteem zoals we het kennen? Het systeem waarbij onderwijs altijd in de lead wordt gezet. Ik pleit voor gelijkwaardigheid tussen kinderopvang en onderwijs. De belangrijkste ontwikkeling van een mens vindt namelijk plaats in de kinderperiode van 0 tot 7 jaar. De professionals van kinderopvang en onderwijs hebben dan ook een enorme verantwoordelijkheid. Het is daarom de hoogste tijd om de handen ineen te slaan. Als we met z'n allen een paradigmashift kunnen doormaken en kunnen afstappen van het systeemdenken, dan kunnen we echt vanuit de behoefte van het kind gaan denken. Dan kunnen we ontwikkelomgevingen creëren waarin personeelsleden makkelijk te vinden zijn. Als kinderopvang en onderwijs door elkaar heen gaan lopen, dan ontstaan er aantrekkelijke contracten voor pedagogische medewerkers en leerkrachten. Dan krijgen we een andere wereld voor kinderen waar zij gelukkig van worden.” ◀